

ELS CONTES I LES DISTINTES VERSIONS

per Irene de Puig

De vegades se'ns fa difícil triar quina és la versió del conte que volem explicar. En el mercat hi ha proliferació de versions tant escrites com gràfiques i no sempre tenim el temps, les ganes de revisar-les.

A l'hora d'explicar un conte, quina serà doncs la versió adient?, quina versió triarem, la menys crua o la més violenta, la més "light" o la més tradicional?

Des d'un programa de filosofia i no de contística i folklore, que no ha de justificar ni la "puresa" de la versió ni ha de seguir el fil de les successives transformacions de la transmissió oral, creiem que el millor que es pot fer és aplegar una quantiosa i ben distinta varietat de versions.

Versionar, com interpretar, és inevitable. El context, el tipus d'auditori, fan variar els detalls de la literatura popular encara que es mantinguin els engranatges i les estructures bàsiques de les històries. Versionar és imprescindible, i en lloc de ser un acte de traïció jo ho veig com un acte d'honradesa, ja que suposa una sensibilitat per captar l'atenció dels qui tens al davant i un interès per arribar-hi. Implica flexibilitat i capacitat d'adaptació.

Quan proposem moltes i distintes versions, tant a nivell oral com escrit gràfic, ho fem atenent a un principi bàsic que és el de mostrar la pluralitat d'interpretacions que poden tenir uns esquemes comuns.

Aquesta mostra d'obertura i d'honradesa s'ha de veure positivament, lluny de l'encasellament d'"el conte" en una versió única i exclusiva. Tractar distintes versions gràfiques ens farà més sensibles a les variants estètiques i tractar distintes versions de text ens farà adonar d'importants aspectes ètics: l'acceptació o no de la violència o la crueltat, la relació entre mitjans i fins que trobem en les narracions i també les relacions de causa i conseqüència que representen les distintes maneres de resoldre els episodis narratius.

Equilibri entre la versió i les versions

És possible que els nens i nenes tinguin preferències per una versió. És clar! El fet que en coneguin d'altres no els ha de fer perdre aquesta preferència i, en canvi, els pot ajudar a comparar, per enfortir el seu criteri i sobretot per saber que n'hi ha d'altres. I el fet que altres nens i nenes prefereixin versions distintes de la seva no és cap problema, és només una manifestació de la diversitat del gust.

Per pal·liar el conflicte que pot originar el refús d'altres versions no s'ha de reforçar mai la pròpia, com si fos l'única bona i legítima, sinó; que s'ha de saber que n'hi ha moltes altres.

Què faríeu si un infant només volgués menjar patates fregides? Oi que intentaríeu procurar-li una dieta variada i equilibrada, tot i que ell o ella

no renunciaria a la seva demanda de patates fregides i el fet de menjar verdura i carn o peix no el faria desistir del seu gust preferent?

Fins i tot les versions que no ens agraden gens o les que semblen absurdes i capgiren els detalls i es deixen episodis ens ajuden a comparar similituds, establir diferències, a admetre punts de vista diferents i a perfilar els nostres gustos.

Mostrar diverses versions és també una manera que no s'imposi la de la mestra, que també té una versió preferida o creu que és "la bona", "la de tota la vida".

Tractar diverses versions de forma volguda i conscient és un exercici de coherència comú a tot el Projecte que ens permet d'ampliar horitzons, de proposar alternatives perquè els infants siguin més crítics i més autònoms.

Fugir de l'essencialisme

Saber que hi ha més opcions i que hi ha persones que en prefereixen algunes que no són com les nostres sol ser difícil d'empassar i en determinats moments pot semblar estrany. Però és així. I més val que ens n'adonem aviat. Si tardem gaire ens podem encarrar en les nostres conviccions i ens podem anar tornant essencialistes i dogmàtics. Tractar distintes versions de contes o valorar la riquesa que representa aquesta varietat és un exercici de flexibilitat de primera qualitat.

Si tal com defensem, treballar distintes versions comporta un exercici de respecte, tolerància i pluralisme, també té beneficis importants tractant els contes des de medis distintos. Evidentment, l'ús de diferents medis és ja una forma de "versionar", perquè mai pot ser el mateix una versió orala un film, per més que la lletra s'ajusti perfectament. La introducció de la imatge, per exemple, automàticament ens du a un camp receptiu distint. Per això, quan l'ús de distintes versions es combina amb mitjans distintos ens podem trobar exercitant encara altres habilitats igualment complexes, però necessàries.

Afinar el sentit crític

Els distintos mitjans ens permeten ser més crítics, ja que els "criteris" de comparació de les versions són obvis: oralitat *versus* imatge, imatge muda d'un conte gràfic *versus* imatge animada d'una pel·lícula, diapositiva *versus* cinta gravada, etc. Els criteris que cal desplegar per comparar les versions que ofereixen els distintos medis són relativament senzills, però no salen explicitar-se. El que proposem aquí és, en canvi, aturar-nos-hi i procurar fer adonar els estudiants de les peculiaritats de cada mitja, de manera que siguin més sensibles a la seva recepció.

Una manera de motivar els nens i nenes en aquest tema de les versions i l'ús de distintos mitjans és implicar-los en l'assimilació dels continguts dels contes i fer-los protagonistes d'aquesta assimilació. I una de les formes més antigues i efectives és la representació. Representar vol dir inevitablement interpretar, és a dir, donar el propi punt de vista, tant si

hom és el director com l'actor d'una narració. Si oferim als nens la possibilitat de representar (amb dibuixos, amb gestos, amb disfresses, a través de titelles, etc.) els hi estem fent un doble favor: d'una banda, aporten la seva pròpia interpretació al discurs narratiu i de l'altra perfeccionen uns mitjans que els seran molt útils, és a dir, els ajudem a ser més autònoms: i els fem co-responsables de la seva tria.

Així doncs, i resumint, tractar les distintes versions dels contes pot significar un exercici d'obertura a altres mons, de flexibilitat, d'introduir lapluralitat amb una certa naturalitat i, per tant, de tolerància. És, alhora, un exercici d'autonomia i d'autoafirmació que no està renyit, ans al contrari, amb l'acceptació de la diversitat. Usar distintes mitjans permet d'afinar el sentit crític i d'educar la sensibilitat i la representació de distintes versions i amb medis distintes.